

עונג תלמוד תורה בשבת

הרב ישראל מאיר כץ

החילוק בין תלמיד לבעל הבית

המאירי (שבת קיח) כתב וז"ל, "ובירושלמי אמרו במה מענגו מר אמר בשינה ומר אמר בתלמוד תורה ולא פליגי כאן בתלמיד כאן בבעל הבית, ופירשו בה רבותי שהתלמיד מענגו בתלמוד תורה ובעל הבית בשינה. ואני אומר הפך הדברים שהתלמיד ששונה כל ימי השבוע מקיים בשבת עונג שינה שלא יהא שכלו לואה יותר מדאי, אבל בעל הבית שמתעסק כל ימות החול בעסקיו ראוי לו להתעסק מעט בשבת בתלמוד תורה דרך עונג, עכ"ל.

ההסברים הפשוטים של הלוקה זו

רגילים לפרש את שיטת המאירי בב' דרכים:

א. בעל הבית יכול לקיים מצוות עונג בתלמוד תורה כי היא עונג בשבילו, אבל תלמיד שמתייגע כל השבוע בתורה אין לו עונג בתורה. לפי הדרך הזו, ההבדל בין תלמיד לבעל הבית הוא במידת העונג מלימוד תורה.

ב. ההבדל בין תלמיד לבעל הבית אינו בדירוג העונג מלימוד התורה, אלא במידת החשיבות של הלימוד בשבת. חשוב מאד שבעל הבית ילמד תורה כיון שאינו לומד כל השבוע, ומאידך חשוב שתלמיד יישן כדי שיהיה לו כוח ללמוד במשך השבוע.

קושיא על ההסברים הנ"ל

וכשנתבונן בדברים שני ההסברים האלה בלתי אפשריים, שהרי צריך לשאול את עצמנו מהו העונג הגדול יותר, האם זו שינה או לימוד תורה. וממה נפשך

אין דברי המאירי מובנים.

אם נבין שלימוד תורה הוא עונג יותר גדול משינה, אם כן קשה למה תלמיד לא יקיים מצוות עונג בהידור, ואם מפני שהוא זקוק לשינה כדי שיהיה לו כוח ללמוד במשך השבוע, או כדי שישבו לו הטעם בלימוד שנאבד אצלו מפני העומס, אם כן צריך היה להיות שיישן במשך יום אחר מימות השבוע כדי שיוכל להתענג בלימוד תורה בשבת.

ואם נבין ששינה היא עונג יותר גדול מלימוד תורה, אלא שבעל הבית יקיים עינוג פחות בהידור כיון שחשוב הוא שילמד, קצת צריך עיון לומר כן, שהרי לא מצאנו במקום אחר שחזו"ל המליצו לקיים מצוה שלא בהידור כדי שיהיה להם זמן ללמוד תורה.

אפשר היה להבין ששאלה זו מה העונג הגדול יותר, יש בה חילוק בין תלמיד לבעל הבית, שהתלמיד פחות מתענג מלימוד תורה כיון שרגיל בו כל השבוע, ואף אם יישן ביום שישי כדי לאזור כחות, עדיין אינו מתענג כל כך מדברי תורה כמו בעל הבית. אלא שגם זה צריך עיון שאם כן לא היה צריך להיות הוראה גורפת לכל תלמיד שיישן במקום שילמד, אלא היה צריך להתחלק בין תלמיד שאיבד קצת מהטעם בלימוד לתלמיד שנהנה מהלימוד כמו בעל הבית, דמי לא משכחת לה תלמיד שלא איבד את העונג בלימוד התורה. ועוד שאם תלמיד הגיע לכך שלא נהנה כבר כל כך מהלימוד אם יש לשאול אם עדיף שילמד פחות במשך כל השבוע כדי שהלימוד תורה יישאר אצלו עונג, שהרי עינוגו הרואות שהתורה מתקיימת רק אצל מי שמתענג עליה.

הסבר חדש

ונראה בע"ה להסביר שלימוד תורה הוא עונג יותר גדול משינה. וזו הסיבה שבעל הבית לומד בשבת. אלא שאצל תלמיד, יש בשינה את העונג של לימוד תורה, כי העונג של השינה בשבת הוא העונג לעצור את מרוצת החיים ולהתבונן על ההישגיים של ימי השבוע. וכשהתלמיד נהנה משינה, פירוש

הדבר שהוא נהנה מדברי תורה שהשיג במשך השבוע, ולכן הוא עונג של לימוד תורה.

ואפשר עוד להוסיף, שיש ב' בחינות בלימוד התורה. יש לימוד שמתאים לימי המעשה, דהיינו הלימוד שבו האדם מתייגע להשיג ידיעה ברורה בדברי תורה על ידי קריאת ספרי הלימוד, על ידי שהוא מקשה ומתרץ ומלבן דברי תורה ועל ידי דימוי מלתא למלתא. ובשלב שני יש לימוד שהוא עונג יותר גדול, והוא לאחר שהאדם התייגע להשיג דברי תורה על בוריים, אם הוא מתבונן בדברי התורה שבידו יכולה להתעורר אצלו הבנה חדשה של הדברים שיש בה עונג גדול. והאמת הוא שלפעמים רבות, האור החדש בדברי תורה אינו מגיע בשעת היגיעה עצמה, אלא לאחר מכן, כששכלו נח מהשקלא וטריא המייגעת והוא משוטט בנחת בדברי התורה שבמוחו ובכך מעבד אותם בנימה אישית ורגשית, וכך הם מתחברים לנפשו ומעוררים אצל את ההבנה המיוחדת הקשורה לאישיותו הייחודית של כל אחד. ואם כן יש לומר שהשינה של שבת אצל תלמיד חכם היא הזמן שבו הוא נח מהחלק הקשה של לימוד תורה, והוא מאפשר לשכלו לשוטט בדברי תורה, לעבד אותם ולגלות את האור החדש שהוא העונג הגדול יותר בלימוד תורה.